

Research Paper

Attracting innovation in primary schools: Identifying factors, challenges, and providing a framework for educational planning.

Sima Yousefi ¹, Yadollah Mehralizadeh *^{ID}², Gholamhossain Rahimidoust³

¹ MA student of Department of Education, Faculty of Education and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz Ahvaz, Iran

² Professor of Department of Education, Faculty of Education and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

³ Associate Professor of Department of Education, Faculty of Education and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz Ahvaz, Iran

 10.22080/EPS.2025.29840.2363

Received:

January 24, 2025

Accepted:

October 14, 2025

Available**online:**

March 6, 2026

Keywords:

Educational
Planning,
Innovation, Schools,
Internal and
External Factors,
School
Infrastructure

Abstract

Objective: This research investigates the adoption of innovation in primary schools in Andika County with the aim of identifying factors and challenges and providing a framework for educational planning.

Methodology: It is a qualitative and descriptive-exploratory study, and data was collected through semi-structured interviews with 8 managers and teachers who have a minimum of 5 years of experience during the years 1402-1403. Participants were selected using purposive non-probability sampling.

Findings: The findings indicate that innovations are primarily focused on teaching methods, interaction with parents and the local community, and higher-level directives. In-school innovations play a minor role, and schools show a greater tendency to utilize formal innovations. Additionally, inadequate infrastructure and cultural and social norms hinder the adoption of innovation.

Conclusion: The results highlight the need to review the adoption of innovation in primary schools in Andika County. Managers must pay attention to the needs of the environment, students, and parents, and to develop innovative educational planning, focus on stakeholder engagement and interaction with the local community.

Innovation and Originality: This study, with its qualitative approach and in-depth examination of internal and external factors, considers the cultural, social, and economic conditions of the region and has innovation and originality in the context of national educational planning and the needs of underprivileged areas.

***Corresponding Author:** Yadollah Mehralizadeh

Address: Department of Education, Faculty of Education and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

Email: Mehralizadeh_y@SCU.ac.ir

Tel: 09124251847

Extended Abstract

Introduction

Innovation in education is defined as efforts to create and change the education system and consciously and purposefully improve the existing system (Agazadeh, 2006). Educational innovation is the conscious application of ideas to design and deliver new education, with a new process to increase learning that leads to meeting the needs of students (Mahmoudi et al, 2016). Educational innovation is widely considered the most important continuous source of growth in the education system of society, and it can also be considered as a transitional movement of societies towards sustainable global development, moving away from inefficient social relations, traditional ways of thinking and methods of spending on education and training. Schools should be led in such a way that innovation becomes a culture and a natural part of daily activities and is presented as additional knowledge for all academic teachers (Sadraee, 2019).

In general, the studies reviewed in the Interactions section focus on internal school actors (principals, teachers, students, parents) and external school actors (education headquarters, higher and private knowledge and educational centers), institutions (which include behavioral, cultural, social, and political rules governing the behavior of people and the education organization and local schools, interactions between internal and external school actors that play an important role in the quantitative and qualitative development of innovation), and school infrastructures that systematize relationships between internal and external actors and utilize the capacity of local economic, social, and cultural institutions. Education in Indika County in Khuzestan Province has approximately 17,000 students in schools with different geographical locations and distribution. The quantitative and qualitative development of education in this county under such conditions requires utilizing existing capacities. Therefore, the following questions have been examined in the present study:

- 1- What innovations have been designed or used in elementary schools in Indika County over the past 5 years?
- 2- What impact have internal school actors (principals, teachers, students, parents) and external school actors (education headquarters, higher and private knowledge and educational centers) had on the absorption of innovation in elementary schools?
- 3- What impact have institutions, including behavioral, cultural, social and political rules governing people's behavior and the education organization and local schools, had on the absorption of innovation in elementary schools?
- 4- What impact have interactions between internal and external school actors had on the absorption of innovation in elementary schools?
- 5- Has the school infrastructure, which organizes relationships between internal and external actors and utilizes the capacity of local economic, social and cultural institutions, had on the absorption of innovation?
- 6- What are the most important challenges affecting the absorption of innovation in elementary schools in Indika County?
- 7- What solutions can be considered in elementary schools in Indika County to promote innovation, considering internal and external school issues and factors?

Methodology

The research method of the present study was a qualitative descriptive-exploratory study. Data collection was carried out in 1402-1403 and the data collection method was semi-structured interviews. The participants were given the necessary explanations about the purpose and method of the study, the data collection process, the confidentiality of the interviews and their non-disclosure. Then, those who agreed to participate in this study were asked to sign a consent form. They were also assured that the results of the study would be provided to them upon request. In the present study, to examine the obstacles and challenges facing the absorption of educational innovations in Indika County, four influential components have been emphasized, which are: 1- Internal school actors (principals, teachers, students, parents) and external school actors (education headquarters, higher and private knowledge and educational centers) 2- Institutions, which include behavioral, cultural, social and political rules governing the behavior of people and the education organization and local schools. 3- Interactions between internal and external actors of schools, which play an important role in the quantitative and qualitative development of innovation. 4- School infrastructure, which systemize relationships between internal and external actors and utilize the capacity of local economic, social, and cultural institutions.

Potential participants in this study included all elementary school teachers and principals in Indika County. Participants were selected using a purposive non-probability sampling method and by considering the maximum difference between these samples in terms of differences in schools where they work, field of study, university of study, executive backgrounds, etc. until theoretical saturation was reached. In-depth interviews were conducted with 8 principals and teachers who had at least 5 years of work experience and appropriate experience in the field of the research topic. After conducting the interviews, the factors affecting innovation in elementary schools were described, classified, and explained by coding the data and analyzing the content of the principals' and teachers' perspectives.

Identifying innovations in elementary schools in Indika County, the most important factors related to actors, institutions, interactions and infrastructures that affect innovation uptake and innovation promotion strategies have been focused on. In the interactions section, the focus has been on internal school actors (principals, teachers, students, parents) and external school actors (education headquarters, higher and private knowledge and educational centers), institutions that include behavioral, cultural, social and political rules governing the behavior of people and the education organization and local schools, interactions between internal and external school actors that play an important role in the quantitative and qualitative development of innovation, and school infrastructures that systematize relationships between internal and external actors and utilize the capacity of local economic, social and cultural institutions. Based on the theory of Guba and Lincoln (1982) who proposed trustworthiness to measure the validity and reliability of qualitative data, four more detailed concepts have been used, namely credibility, transferability, verifiability and reliability. In terms of reliability, an attempt was made to examine the information and views of the principals and teachers directly and in a suitable interview environment by gaining their trust. In terms of transferability, an attempt was made to select people for interviews who had at least 5 years of work experience and appropriate experience in the field of the research topic. Selecting such people made it possible to generalize the results obtained to other schools. In terms of verifiability, in order to avoid researcher bias, an attempt was made to record each interview with the permission of the interviewees, and after each interview, the material was extracted at a distance to obtain the objectivity of the material from the interviewees' perspective. Also, to achieve the reliability of the

interviews, the method of organizing structured processes for recording, writing, and interpreting data was used.

Findings:

The present study, which aimed to identify factors affecting the absorption of educational innovations and provide solutions for appropriate educational planning in the field of utilizing educational innovations, was conducted with a qualitative approach. The results related to the first research question, "What innovations have been designed or used in the last 5 years in the direction of innovative educational planning in elementary schools in Indika County? And according to your experience, what innovations do you think have been absorbed in elementary schools in Indika County?" showed that the main innovations expressed were: Innovations related to teaching and learning, including: a day without bags and books, descriptive evaluation, using the Shad program and WhatsApp together and forming class groups in both programs and sending educational videos, teaching with games and hands-on activities, preparing educational videos (audio or video) and providing content in virtual time, using new teaching methods and involving students more, doing practical work in the classroom for some lessons, Innovations related to interaction with parents and the local community, including: using facilities, environments and natural spaces outside the school to teach some lessons and better student learning, giving students research activities outside the classroom, communicating with families, Innovations related to teachers, such as: encouraging and motivating teachers Creative, introducing and encouraging teachers to use up-to-date and different teaching methods Innovations aimed at students include: motivating and strengthening students' morale, encouraging and encouraging creative teachers, providing more education to weak students during recess or after school shifts (giving homework outside of school),

The findings from the second question of this study, namely, "What are the most important factors related to actors, institutions, interactions, and infrastructures that affect the absorption of innovation in elementary schools in Indika County?" showed that in relation to the factor "role and interaction of internal and external actors," five main themes were extracted, respectively: "effective interaction of the school principal, deputies, teachers, students, and parents," "school culture and atmosphere," "leadership and vision," "community participation and support," and "global trends and competition." Findings related to the third question of the present study, namely, "What solutions can be considered in elementary schools in Indika County for the qualitative development of educational planning in the path of innovation transformation, considering issues and factors within and outside the school?" The two main solutions are: improving teacher motivation through continuous communication between home and school, and proper parental supervision and support for teachers (using continuous and interactive communication with parents), and delegating authority to the school level.

Conclusion:

The findings from the lived experiences of the participants in the present study included three components of the role and interaction of internal actors (principals, teachers, students, parents) and external actors (education headquarters, environmental and local context, local industries, legal, financial and insurance organizations, higher and private knowledge and educational centers), institutions and infrastructures, the first component including the effective interaction of the principal; deputies; students and parents, school culture and atmosphere, leadership and vision, community participation and support, global trends and competition, and the second component including social and cultural norms, a centralized educational system, the capacity to attract and

retain innovative talents, and the third component **including** technological, physical infrastructure, resources and financial infrastructure. As it was determined in previous research, innovative educational planning faces numerous obstacles in schools. The most important obstacles identified are: obstacles to innovation of individual, structural, economic and technological dimensions. These obstacles were also confirmed in this study. The findings of this study showed that barriers to innovation in schools in Indika County have individual, structural, economic, and technological dimensions. The results of this study indicate that the absorption of innovation in elementary schools in Indika County requires a review of educational planning in this region with the aim of reducing the challenges and barriers identified in this study. School administrators should also be sensitive in responding to the growing needs of the environment, students, parents, and society. For this purpose, in order to develop innovative educational planning in Indika County, the curriculum, engagement, and committed participation of internal school stakeholders, and communication with parents and the local community need to be reviewed.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. author approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

Author declared no conflict of interest.

Acknowledgments

Authors are entirely responsible for overlapping patent or intellectual property copyright issues relating to manuscripts submitted to this journal. All intellectual contributions, ideas, and scientific content were solely developed by the authors. Additionally, the initial idea for this article was formed in the elementary schools. The authors would like to thank the teachers and principals of elementary schools in Indika County, Khuzestan for their cooperation in this project.

مقاله پژوهشی

جذب نوآوری در مدارس ابتدایی: شناسایی عوامل، چالش‌ها و ارائه چارچوبی برای برنامه‌ریزی آموزشی

سیما یوسفی^۱، یداله مهرعلی‌زاده^۲، غلامحسین رحیمی دوست^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش و بهسازی سازمانی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه

شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

^۲ استاد گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

^۳ دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

doi 10.22080/EPS.2025.29840.2363

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۱۱/۰۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۷/۲۲

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۲/۱۵

چکیده

هدف: این پژوهش به بررسی جذب نوآوری در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا با هدف شناسایی عوامل و چالش‌ها و ارائه چارچوبی برای برنامه‌ریزی آموزشی می‌پردازد. **روش‌شناسی:** تحقیق کیفی و توصیفی-اکتشافی است و داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختارمند با ۸ مدیر و معلم با حداقل ۵ سال سابقه کار در سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ جمع‌آوری شده است. مشارکت‌کنندگان با روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند انتخاب شدند. **یافته‌ها:** یافته‌ها نشان می‌دهد که نوآوری‌ها عمدتاً در زمینه یاددهی، تعامل با والدین و جامعه محلی، و دستورهای بالادستی متمرکزند. نوآوری‌های درون‌مدرسه‌ای نقش کمرنگی دارند و مدارس تمایل بیشتری به بهره‌گیری از نوآوری‌های رسمی دارند. همچنین، زیرساخت‌های ناکافی و قواعد فرهنگی و اجتماعی مانع جذب نوآوری شده‌اند.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان‌دهنده نیاز به بازنگری در جذب نوآوری در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا است. مدیران باید به نیازهای محیطی، دانش‌آموزان و والدین توجه کرده و برای توسعه برنامه‌ریزی آموزشی نوآورانه، تعامل و مشارکت ذینفعان و ارتباط با جامعه محلی را مورد توجه قرار دهند.

نوآوری و اصالت: این مطالعه با رویکرد کیفی و بررسی عمیق عوامل داخلی و خارجی، به شرایط فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی منطقه توجه کرده است و در زمینه برنامه‌ریزی آموزشی ملی و نیازهای مناطق کم‌برخوردار، نوآوری و اصالت دارد.

کلیدواژه‌ها:

برنامه ریزی آموزشی، نوآوری، مدارس، عوامل درونی و بیرونی، زیرساخت‌های مدارس

*نویسنده مسئول: دکتر یداله مهرعلی‌زاده

آدرس: دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

Mehralizadeh_y@SCU.ac.ir

تماس: ۰۹۱۲۴۲۵۱۸۴۷

مقدمه

کودکان و نوجوانان هر جامعه، ذخایر انسانی آن جامعه به شمار می‌روند، بنابراین یکی از وظایف اولیه مسئولان نظام، برنامه ریزی آموزشی برای توجه به شکوفا سازی این استعداد هاست. با شکوفا سازی این استعدادهای بالقوه، افراد شایستگی های فردی و اجتماعی لازم را کسب می کنند و بدین ترتیب جامعه ای ایده آل ایجاد خواهد شد. تجربیات جهانی بیانگر آن است که نوآوری های آموزشی در زمینه محتوای آموزشی (مانند طرح موضوع های نو، همچون تفکر فراملی درباره حفظ محیط زیست، بهره گیری از تئاتر، روزنامه نگاری و هنرها برای آموزش درس ها، آشنا کردن دانش آموزان با اجتماعی که در آن زندگی می کنند، آموزش در بطن جامعه، آشنا کردن دانش آموزان با فرصت های شغلی و مشاغل گوناگون)، بهره گیری از فناوری های اطلاعاتی (مانند بازی های رایانه ای، طراحی های رایانه ای، آموزش هایی بر اساس شبیه سازی، آموزش های مجازی، خلق آثار هنری با بهره گیری از رایانه و مانند آن ها)، نوآوری در روش های آموزشی (مانند تغییر دادن نقش معلمان از یک منبع اطلاعاتی به یک راهنمای پژوهش، طراحی روش و برنامه آموزشی ویژه برای دانش آموزانی مانند کودکان بزهکار، دارای ناتوانایی های یادگیری و مانند آن ها که در معرض شکست تحصیلی و اخراج از مدرسه اند) و تغییر و تحول در مراکز آموزشی (مانند ایجاد مدارس مجازی، کاهش تمرکز قدرت و تصمیم گیری در سطح مدیریت و مراکز آموزشی و گسترش آزادی عمل در محیط های آموزشی) تحقق یافته اند.

محققان از ساختار ظرفیت جذب برای تبیین پدیده های مختلف سازمانی استفاده کرده اند. تعاریفی برای نوآوری ارائه شده که عبارت است از: نوآوری عموماً به هر نوع تغییر یا ایجاد فرآیند، محصول و ایده کارآمدتر اطلاق می شود و می تواند موجب افزایش موفقیت کسب و کار گردد. کسب و کاری که نوآور باشد می تواند فرآیند کاری بهتری داشته و بهره وری و عملکرد بهتری ارائه نماید (Paran & Subsid, 2013, Richard, 1992, Abdolvahabi, 2012 Mehralizadeh, and Parsa). مطالعه Vig zoort & Heck (2012) نشان داده اگر در یک سیستم نوآوری ایراداتی ظاهر شود عوامل زیر در ایجاد آن نقش دارند که عبارتند از:

عدم وجود یا ضعف قابلیت های بازیگران داخلی و بیرونی سیستم،
عدم وجود یا ضعف نهادها و قواعد رفتاری حاکم بر سیستم و سازمان،
عدم وجود یا ضعف تعاملات بین نهادها و بازیگران
عدم وجود یا ضعف زیر ساخت های موجود برای ایجاد ارتباط و بهره برداری از ظرفیت های بازیگران و نهادهای تأثیر گذار بر سیستم است.

نوآوری در آموزش و پرورش به کوشش هایی تعریف شده است که برای ایجاد و تغییر در نظام آموزشی و به طور آگاهانه و هدف دار در جهت بهبود بخشیدن به نظام موجود، به عمل می آید (Agazadeh, 2006). نوآوری آموزشی عبارت است از کاربرد آگاهانه ایده ها برای طراحی و ارائه آموزش جدید، با فرآیندی نوین برای افزایش یادگیری است که منجر به تأمین نیاز دانش آموزان می شود (et al, 2016 Mahmoudi). نوآوری آموزشی به طور گسترده مهم ترین منبع مستمر رشد نظام آموزشی جامعه است، همچنین می توان آن را به عنوان حرکت انتقالی جوامع به سوی رشد توسعه پایدار جهانی، گذر از مناسبات ناکارآمد اجتماعی، روش های سنتی تفکر و روش های هزینه

بر آموزش و پرورش به شمار آورد. مدارس باید به گونه‌ای رهبری شوند که نوآوری به عنوان یک فرهنگ و بخش طبیعی فعالیت های روزانه در آمده و به عنوان دانش افزوده برای همه مدرسان علمی مطرح شود (Sadraee, 2019).

نوآوری‌های آموزشی تنوع زیادی دارند و از منظرهای متفاوتی قابل طبقه‌بندی هستند. از نظر منبع تولید به دو دسته تقسیم می‌شوند: الف) دسته‌ای از نوآوری‌ها از بالا به پایین ب) دسته‌ای دیگر از پایین به بالاست. آن دسته از نوآوری‌هایی که خاستگاه آن‌ها از بالاست بیشتر نیازمند اقناع و پذیرش در سطوح اجرا هستند نه دستور و بخشنامه، که کمتر به این راهبرد توجه شده است. نوآوری‌هایی که خاستگاه آن‌ها از پایین (مدرسه) است بیشتر نیازمند حمایت‌های قانونی، ساختاری و نگرشی هستند که این نیز تقریباً به فراموشی سپرده شده است (Tourany, 2017). گروه نخست، خود از جنبه وسعت و دامنه تأثیرگذاری، به دو گونه تقسیم می‌شوند: اول نوآوری‌هایی که با هدف اصلاح کل نظام آموزشی گسترش می‌یابند؛ یعنی همان اصلاح با رویکرد کلان. دوم، نوآوری‌هایی که با هدف تغییر و اصلاح اجزایی از نظام آموزشی اشاعه می‌یابند و کل ساختار نظام را در بر نمی‌گیرند، یعنی اصلاح با رویکرد خرد. بنابراین، منظور از نوآوری‌های آموزشی، نوآوری‌هایی هستند که توسط سیاست‌گذاران به قصد اصلاح اجزایی از نظام آموزشی تولید و اشاعه می‌یابند.

یافته‌های پژوهش‌هایی همچون، Miller et al, 2002، Findikoğlu, et al, 2019، (2019) و Tourany (2002) نشان دهنده عواملی هستند که بر جذب نوآوری‌های آموزشی تأثیر دارند که شامل: زمینه‌سازی های فرهنگی لازم برای پذیرش نوآوری، نارضایتی از وضع موجود، میل به تغییر، اطلاعات و مهارت‌های لازم، منابع مناسب، پاداش‌ها و محرک‌ها، زمان کافی، مشارکت، تعهد و رهبری، اجرای انعطاف پذیر برنامه‌ها، اعطای استقلال بیشتر به معلمان برای پیشبرد اهداف آموزشی، استقلال مدرسه در تصمیم‌گیری درباره مواد آموزشی، اعتماد به نفس، انگیزه قوی، حس کنجکاوی و کاوشگری و درک مفاهیم درسی و ریسک‌پذیری، کیفیت محتوای کتاب‌های درسی، استفاده از اینترنت، استفاده از ابزارها و تجهیزات جدید، فضای مدارس و امکانات مالی است.

یافته‌های پژوهش‌های، Melville (2011) و Findikoğlu, et al (2016) در زمینه چالش‌ها و موانع نوآوری در مدارس و نظام آموزشی بیانگر آن بود که: مقاومت در برابر نوآوری‌های آموزشی و جایگزین شدن آن‌ها به جای شیوه‌های تدریس سنتی، عدم توجه معلمان به طرح‌های ابتکاری نوآوران، عدم تبادل تجربیات افراد دست‌اندرکار نظام آموزشی، کمبود زمان، ناکافی بودن امکانات انسانی و کمبود سرمایه، مشکلات مالی، عدم استقلال عمل، ناسازگاری مخاطبان در برخورد با نوآوری‌ها و نگرانی درباره نبود پشتیبانی، عدم توجه به خانواده‌های دانش‌آموزان در راستای زمینه‌سازی‌های فرهنگی، عدم نفوذ تکنولوژی در مدارس، عدم همکاری و تعامل بین معلمان و یا کاهش همکاری بین آنها، عدم تقویت و توسعه برنامه‌های آموزشی و نداشتن تفکر انتقادی، ناکارآمد بودن نظام آموزشی که خود بزرگ‌ترین مانع بروز نوآوری است.

نظام آموزش و پرورش ایران با ۳۲ اداره کل در سطح استان‌ها، ۷۵۸ منطقه و ناحیه، بیش از ۱۰۷ هزار مدرسه، بیش از یک میلیون پرسنل اداری و آموزشی و بیش از ۱۳ میلیون دانش‌آموز، یکی از بزرگ‌ترین سازمان‌های موجود کشور به شمار می‌رود. گستردگی سازمان، گستردگی محیط بیرونی آن را نیز به همراه دارد. این نظام همچون دیگر سیستم‌های اجتماعی نیازمند تعامل با محیط و جذب دانش جدید و نوآوری جهت بقا و استمرار

حیات خویش است. با جستجو در منابع و اسناد این نظام، نوآوری‌های فراوانی در سطح سیاست گذاری به چشم می خورد؛ اما همان‌طور که گفته شد کاربست این نوآوری‌ها و بهره برداری از آنها در سطح اجرا، با مشکلاتی مواجه است. در واقع، در آموزش عمومی ایران به طور کلی و آموزش ابتدایی به طور ویژه، اغلب تلاش‌ها، طرح‌ها و برنامه‌های نوآورانه یا به نتیجه دلخواه نرسیده یا ابتر و ناقص اجرا شده و یا با شکست مواجه شده است. کمتر طرح یا برنامه نوآورانه ای را می توان پیدا کرد که اکثریت کارشناسان آن را موفقیت آمیز بدانند. به عنوان نمونه می توان به قانون مدارس غیر دولتی، قانون شوراهای آموزش و پرورش، اساس نامه مدارس نمونه مردمی، مجتمع های آموزشی، مدارس مشارکتی و آیین نامه اجرایی مدارس و ... اشاره کرد. همچنین، آموزش و پرورش استان خوزستان به عنوان چهارمین آموزش و پرورش کشور از حیث جمعیت دانش آموزی و وسعت پراکندگی، علیرغم وجود نوآوری‌هایی (طرح جهش و ارتقا کیفیت و عدالت آموزشی، اجباری نمودن دوره پیش دبستانی و...) چه در محیط درونی و چه در محیط بیرونی، میزان بهره برداری از این نوآوری‌ها برای بهبود دروندادها، فرآیندها و بروندادها ضعیف است.

آموزش و پرورش دوره ابتدایی به عنوان اولین دوره آموزش عمومی وظیفه دارد، با مهارت‌های کلیدی و پایه، دانش آموزان را برای ورود به زندگی اجتماعی آماده نماید. با توجه به ویژگی های دانش آموزان در این دوره، نقش معلمان ابتدایی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. لازم است معلمان این دوره اطلاعات وسیعی در زمینه روانشناسی تربیتی، روانشناسی رشد، کلیات روش‌ها و فنون تدریس، رسانه ها و مواد آموزشی، مشاوره و راهنمایی، سنجش و اندازه گیری و مفاهیم علمی مربوط به هر یک از مواد درسی دوره ابتدایی داشته باشند. بر این اساس شناسایی عواملی را که در نوآوری آموزشی مؤثر بوده و هم چنین موانعی را که در این فرآیند به عنوان متغیر مزاحم عمل می کنند، اهمیت بسزایی دارد. از سوی دیگر تاکنون مطالعه‌ای به بررسی عوامل و موانع مؤثر بر جذب نوآوری آموزشی در مدارس انجام نشده است.

بررسی‌های Serdyukov (2017) نشانگر تصویری از نوآوری‌های آموزشی موفق جذب شده در کشورهای آمریکا، استرالیا، سنگاپور، مالزی و هندوستان است. این نوآوری‌ها عبارتند از: مدرسه هدفمند آرت اسپیس^۱، تصویب قانون هیچ کودکی از آموزش محروم نخواهد ماند، اتحاد بین اقیانوسی نوآوری در مدارس، تأسیس مدارس مغناطیسی، تأسیس مدارس مجازی، توجه به مسئله تبعیض جنسیت، خبرنامه دیجیتالی مدرسه^۲، علم واقعی در مدارس، گذر از شکاف بین علوم مدرسه‌ای و صنعت، تعیین شاخص توسعه آموزشی و توسعه سیستم های اختیاری دروس، خط مشی تدریس کمتر، یادگیری بیشتر، آموزش و پرورش اخلاقی، نوآوری در برنامه درسی و تأسیس مدرسه دخترانه کرسنت، آموزش و پرورش فراگیر، تأسیس مدارس شاخص، برنامه درسی ابتکاری، آموزش و پرورش بر پایه فناوری و طرح جامع توسعه آموزش و پرورش است. در کشورهای مورد مطالعه طرح‌ها و برنامه‌های نوآورانه از ویژگی‌ها و ملاک‌هایی از جمله حمایت گسترده دولت و وزارت آموزش و پرورش از جنبه های گوناگون مالی و معنوی، توجه خاص به استقلال و آزادی عمل آنان در تصمیم گیری، دریافت آموزش‌های لازم اعضای درگیر با موضوع برنامه‌های نوآورانه (مانند مدیران، معلمان و اولیای دانش آموزان، افراد ذینفع و ذی نفوذ

^۱ . Art Space

^۲ . The digital school newsletter

محلی و...)، پرورش حرفه‌ای کارکنان و حمایت از آنان، انجام به صورت آزمایشی و محدود در حله اول و توسعه طرح به شرط موفقیت و داوطلبانه بودن اجرای طرح‌ها و برنامه‌های نوآوری، برخوردار هستند.

بروز نوآوری‌های آموزشی بدون شک با مقاومت‌هایی همراه خواهد بود، زیرا آدمی از شرایط ناشناخته و جدید می‌هراسد و چون نوآوری‌های آموزشی با خود شرایط جدید و بعضاً پیچیده‌ای را به همراه می‌آورند، ترس از آن‌ها طبیعی است. (Mantegi و Da'as, Schechter, & Qadach, 2019). بنابراین شناخت این مشکلات و اقدام در جهت رفع یا کاهش آن‌ها از ضروریات امر به حساب می‌آید. اگر در اجرای نوآوری، مدرسه را مجموعه پیچیده‌ای از روابط متقابل در نظر بگیریم، در این صورت موانع و مقاومت‌ها در برابر نوآوری، باید طیف وسیعی از سطوح را در بر گیرد. اگرچه در این میان معلمان از نقش پر رنگ‌تری برخوردارند. اغلب نوآوری‌ها شکست می‌خورند زیرا آنان به اهمیت آموزش معلمان پی نبرده اند.

به اعتقاد Jippes (2010) شش نیرو وجود دارد که نوآوری را از بین می‌برد: نقش موافقان و مخالفان، بودجه، سیاست‌ها، تکنولوژی، مراجعان و پاسخ‌گویی. در اکثر تحقیقات موانع نوآوری‌های آموزشی را به موانع مرتبه اول و دوم تقسیم بندی کرده‌اند. موانع مرتبه اول (موانع خارجی) مربوط به چالش اتخاذ شیوه‌های جدید با توجه به محیطی است که نوآوری در آن تعریف می‌شود؛ مانند عدم دسترسی به منابع، کمبود وقت یا برنامه‌ریزی غیر قابل انعطاف زمان، فقدان آموزش مؤثر یا مشکلات فنی و عدم درک مدیران از نقش حیاتی خود در تغییرات، موانع مرتبه دوم (موانع داخلی) از ادراک و نگرش افراد نشأت می‌گیرد و شامل عدم اعتماد به نفس، نگرش منفی به تغییر و فقدان درک منافع ناشی از تغییر می‌باشد. این موانع بسیار با هم مرتبط‌اند. به عنوان مثال اعتماد به نفس در استفاده از ابزار جدید وابسته به دسترسی به آن می‌باشد؛ و به طور مشابه استفاده از آن نیز به میزان اعتماد به نفس در کاربرد آن مرتبط است. نوآوری و تغییرات در فعالیت‌های اجتماعی و موضوعات آموزشی موضوعات مرتبه دوم هستند که ریشه در اعماق روان معلمان دارند. معلمان، روش‌های آموزشی، درک آنان از نقش خود در مدارس و هویت خود به عنوان معلم و همچنین فراگیر در طول دوره‌های زمانی طولانی حاصل شده است. موانع مرتبه اول مانند دسترسی به تکنولوژی، دوره‌های طراحی شده برنامه درسی و سیستم ارزیابی، طرح‌های ملی با هدف ترویج تغییر به حساب می‌آیند. اگر چه هر دوی این موانع نیازمند زمان مشابهی است اما تمرکز بر موانع مرتبه دوم در اولویت است.

در ایران، مطالعات در زمینه‌ی آموزش عمومی نشان می‌دهد، اغلب تلاش‌ها، طرح‌ها و برنامه‌های نوآورانه یا به نتیجه‌ی دلخواه نرسیده یا ناقص اجرا شده و یا با شکست مواجه شده است. کمتر طرح یا برنامه نوآورانه‌ای را می‌توان پیدا کرد که اکثریت کارشناسان آن را موفقیت‌آمیز بدانند. به عنوان نمونه می‌توان به قانون مدارس غیر دولتی، قانون شوراهای آموزش و پرورش، اساس نامه مدارس نمونه مردمی، مجتمع‌های آموزشی، مدارس مشارکتی و آیین نامه اجرایی مدارس، طرح کاد و ... اشاره کرد.

استفاده از فناوری هوش مصنوعی در تلفیق با رویکردها و برنامه‌های آموزشی، از رشد و توسعه چشم‌گیری برخوردار است. یافته‌های حاصل از پژوهش PourJamshidi and Mozafary 2024 بر تلفیق پیامدهای تلفیق فناوری های هوش مصنوعی در برنامه آموزشی استیم در حمایت از دانش آموزان برای توسعه تفکر انتقادی، خلاقیت، حل مساله تاکید شده است. و توصیه شده است برنامه‌ریزان آموزشی بستر و شرایط مورد نیاز معلمان

برای تلفیق فناوری‌های هوش مصنوعی در برنامه آموزش استیم محور را فراهم نمایند. دگرگونی دیجیتالی در قلمرو نظامهای آموزشی امکان پیدایش یک زیست بوم جدید یاددهی و یادگیری را فراهم خواهد ساخت (Tari, et all, 2024). این محیط می‌تواند فرصت‌های یادگیری نوآورانه و فناورانه نوینی در مدرسه برای دانش آموزان فراهم سازد.

در تحقیقی که (Mantegi (2002 انجام داده به موانع و مشکلات برون سازمانی و درون سازمانی اشاره کرده است. مشکلات برون سازمانی آموزش و پرورش را شامل نبود بسترهای لازم برای بروز خلاقیت در جامعه، فقدان فرهنگ خلاقیت در محیطهای اجتماعی، بی‌توجهی جامعه به نوآوری‌های آموزشی، همکاری نداشتن سازمان‌ها و نهادها در امر گسترش نوآوری‌های آموزشی، بی‌ثمر ماندن امکاناتی مانند مساجد که می‌توانند در جهت گسترش و تعمیق نوآوری‌های آموزشی بکار گرفته شوند. وجود کنکور به عنوان سدی در برابر نواندیشی و نوآوری معلمان، دانش‌آموزان و اولیای آنان، فضای فرهنگی برخی از شهرهای کشور که امکان همکاری معلمان متأهل زن و مرد را نیز تحمل نمی‌کنند. مشکلات درون سازمانی آموزش و پرورش خود به سازمان و ادارات آموزش و پرورش، کتاب‌های درسی، نبود امکانات آزمایشگاهی در مدارس، مدیران مدارس، همکاران آموزشی، اولیای دانش‌آموزان و بعضاً خود دانش‌آموزان تقسیم می‌شود. توسعه نوآوری در مدارس نیازمند ارتقای شایستگی‌های دیجیتالی معلمان است. شایستگی فردی معلم، شایستگی اجتماعی معلم، اخلاق حرفه‌ای معلم، تسلط بر محتوا، آشنایی با فناوری و مهارت‌های فنی، دانش و اصول استفاده از فناوری، انتقال اطلاعات در آموزش مجازی، استفاده از فناوری در آموزش، مدیریت کلاس در فضای دیجیتال، توجه به ویژگی‌های روان‌شناختی دانش‌آموزان در ارزشیابی و تلفیق فناوری با برنامه آموزشی در ارزشیابی توسط (Barghi, Parvari, and Ruhi, (2024 بررسی شده است. و به این نتیجه رسیده که برای تلفیق فناوری اطلاعات و ارتباطات با برنامه آموزشی در بستر آموزش مجازی، شایستگی‌های وجود دارد که معلمان با دارا بودن این شایستگی‌ها، می‌توانند به بهترین نحو در تلفیقی این فناوری‌های با برنامه‌های درسی و آموزشی موفق باشند.

مطالعه دیگری موضوع نوآوری در مدارس را از منظر معماری مدارس بررسی کرده است. فضا و امکانات آموزشی مدارس از جمله مسائل مطرح در برنامه ریزی آموزشی است. معماری و طراحی مدارس می‌تواند بر نتایج بلندمدت فرایند آموزش مؤثر باشد. این پژوهش با هدف تدوین و اعتبار سنجی اصول طراحی فضاهای آموزشی مدارس ابتدایی انجام گرفته است. احداث و کاربری مدارس ابتدایی نیازمند توجه به عامل‌های متعدد در فضاهای آموزشی، عمومی و ارتباطی و فضاهای باز است. تأثیرات روانی و جسمانی عوامل موجود در فضای آموزشی بر دانش‌آموزان معنادار است. لذا از آن جهت که برنامه‌ریزی آموزشی در اهداف خود به دنبال سازمان‌دهی محیطهای آموزشی و در پی آن بهینه‌سازی و بهبود فعالیت‌ها و امکانات آموزشی است، پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزان آموزشی پیش از احداث این گونه بناها معیارهای ساخت و ساز و تجهیز آن را در نظر بگیرند (Shahhossiny and Ghirandish, 2024). (Hashemi and Moulanezad (2005). نتایج نشان داد که در بافت کنونی نظام آموزشی ۹۰٪ نوآوران آموزش و پرورش را معلمان و دبیران تشکیل می‌دهند. ۸۸٪ نوآوری‌ها در برنامه درسی و ۱۲٪ آن در سایر ابعاد برنامه آموزشی است. نوآوری‌ها در برنامه درسی فقط در روش تدریس مشاهده شده است و در ابعاد دیگر برنامه درسی چون محتوای آموزشی و شیوه ارزشیابی نوآوری از طرف معلمان مشاهده

نشده است. بیشترین نوآوری در روش تدریس با ۱۳ فراوانی مربوط به تلفیق هنر در برنامه درسی و کمترین آن در روش ایفای نقش، پیش سازمان دهنده ها، یادسپاری و آموزش برنامه ای با دو فراوانی بوده است این پژوهش نشان می دهد معلمان مهم ترین رکن تحقق نوآوری و شکوفایی آموزش و پرورش محسوب می شوند و شایسته است از نیروی بالقوه این استعدادها در ابعاد گوناگون حوزه برنامه درسی استفاده شود.

پژوهش Aslany and Rajabi (2020) نشان داد که پیشبرد نوآوری از طریق مشارکت کارکنان با نقش میانجی رهبری چندگانه در شیوه های نوآوری کارمندمحور کارکنان تأثیرگذار نیست. در صورتی که به طور جزئی پیشبرد نوآوری از طریق مشارکت کارکنان و رهبری چندگانه از طریق مشارکت آموزش و پرورش شاهین شهر تأثیر معنی داری دارد. همچنین، بین رهبری چندگانه و پیشبرد نوآوری در کارکنان آموزش و پرورش شاهین شهر تأثیر معنی داری ندارد. نتایج پژوهش Afkhami Ardakani, et al (2020) حاکی از آن است که عدالت سازمانی بر نوآوری مدیران اثر مثبت و معنادار دارد. از طرف دیگر، اعتماد سازمانی بر نوآوری نیز اثر مستقیم و معنادار داشته است.

به طور کلی مطالعات بررسی شده اشاره شده در بخش تعاملات بر بازیگران درونی مدرسه (مدیران، معلمان، دانش آموزان، اولیاء) و بیرونی مدرسه (بخش ستادی آموزش و پرورش، مراکز دانشی و آموزشی عالی و خصوصی)، نهادها (که شامل قواعد رفتاری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی حاکم بر رفتار مردم و سازمان آموزش و پرورش و مدارس محلی حاکم است، تعاملات بین بازیگران داخلی و بیرونی مدارس که نقش مهمی در توسعه کمی و کیفی نوآوری دارد)، و زیرساخت های مدارس که نظام دهنده روابط بین بازیگران داخلی و بیرونی و بهره گیری از ظرفیت نهادهای اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی محلی تمرکز صورت گرفته است.

آموزش و پرورش شهرستان اندیکا در استان خوزستان با دارا بودن حدوداً ۱۷ هزار دانش آموز در مدارس با پراکندگی و موقعیت جغرافیایی مختلف است. توسعه کمی و کیفی آموزش و پرورش این شهرستان در چنین شرایطی نیازمند بهره گیری از ظرفیت های موجود است. بنابراین در پژوهش حاضر سوالات زیر بررسی شده است :

- ۱- طی ۵ سال اخیر چه نوآوری هایی در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا طراحی و یا استفاده شده است؟
- ۲- بازیگران درونی مدرسه (مدیران، معلمان، دانش آموزان، اولیاء) و بیرونی مدرسه (بخش ستادی آموزش و پرورش، مراکز دانشی و آموزشی عالی و خصوصی) چه تاثیری بر جذب نوآوری در مدارس ابتدایی داشته اند؟
- ۳- نهادها که شامل قواعد رفتاری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی حاکم بر رفتار مردم و سازمان آموزش و پرورش و مدارس محلی حاکم چه تاثیری بر جذب نوآوری در مدارس ابتدایی داشته اند؟
- ۴- تعاملات بین بازیگران داخلی و بیرونی مدارس چه تاثیری بر جذب نوآوری در مدارس ابتدایی داشته اند؟
- ۵- آیا زیرساخت های مدارس که نظام دهنده روابط بین بازیگران داخلی و بیرونی و بهره گیری از ظرفیت نهادهای اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی محلی است در جذب نوآوری تاثیر داشته است؟
- ۶- مهم ترین چالش های تأثیر گذار بر جذب نوآوری در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا یعنی کدامند؟

۷- برای ارتقای نوآوری با توجه به مسائل و عوامل درون مدرسه‌ای و بیرون مدرسه‌ای چه راهکارهایی در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا قابل بررسی است؟

روش‌شناسی

روش پژوهش تحقیق حاضر، یک مطالعه کیفی از نوع توصیفی - اکتشافی بوده است. جمع‌آوری داده‌ها در سال ۱۴۰۳ و ۱۴۰۲ و شیوه جمع‌آوری داده‌ها از نوع مصاحبه نیمه‌ساختمند بوده است. به شرکت‌کنندگان درباره هدف و روش مطالعه، فرایند جمع‌آوری داده‌ها، محرمانه بودن مصاحبه‌ها و عدم افشای آن‌ها، توضیحات لازم داده شد. سپس، از کسانی که موافق شرکت در این مطالعه بودند، خواسته شد فرم رضایت نامه را امضا کنند. همچنین به آن‌ها اطمینان داده شد که در صورت درخواست، نتایج مطالعه به آن‌ها ارائه می‌شود.

نظر به ماهیت کیفی پژوهش حاضر، مشارکت‌کنندگان بالقوه در این تحقیق شامل تمامی معلمان و مدیران دوره ابتدایی مدارس شهرستان اندیکا بوده است. شرکت‌کنندگان به کمک روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند و با لحاظ کردن اختلاف حداکثری این نمونه‌ها از نظر تفاوت در مدارس محل خدمت، رشته تحصیلی، دانشگاه محل تحصیل و سوابق اجرایی انتخاب شدند. با تعداد ۸ نفر از مدیران و معلمان که دارای حداقل ۵ سال سابقه کار به بالا و تجربه مناسبی در زمینه موضوع پژوهش داشتند مصاحبه‌های عمیق صورت گرفت. پس از انجام مصاحبه با کد گذاری داده‌ها و تحلیل مضمون دیدگاه‌های مدیران و معلمان عوامل تاثیر گذاری بر نوآوری در مدارس ابتدایی توصیف؛ طبقه بندی و تبیین شدند. مراحل کدگذاری در تحلیل مضمون این پژوهش در چند مرحله به شرح زیر دنبال گردید :

انجام مصاحبه و آشنایی با داده‌ها (متن‌ها، مصاحبه‌ها و غیره) ، تولید کدهای اولیه (بخش‌های مرتبط و معنادار داده‌ها شناسایی شده و بر اساس محتوای آن‌ها، کدهایی به آن‌ها اختصاص داده شد)، سازماندهی کدها (کدها به گروه‌های معنادار سازماندهی شدند تا الگوها و مضامین اولیه شناسایی شوند)، تولید تم‌ها (مضمون‌ها)- (در این مرحله، کدهای مرتبط با هم ترکیب شده و تم‌ها یا مضامین کلی شکل گرفتند)، بررسی تم‌ها (برای اطمینان از وجود داده‌های کافی برای پشتیبانی از سوالات پژوهش) و نهایتاً، تعریف و نام گذاری تم‌ها (هر تم به طور دقیق تعریف و با نامی مختصر و معنادار نام گذاری گردید).

بر اساس نظریه گویا و لینکن (Guba & Lincoln, 1982) در پژوهش حاضر در قابلیت اعتبار نظر به مصاحبه‌های انجام گرفته شده با مدیران و معلمان تلاش شد به صورت مستقیم و با جلب اعتماد آنان در یک محیط مناسب مصاحبه‌ای اطلاعات و دیدگاه آنان بررسی گردد. در بخش قابلیت انتقال انتخاب مصاحبه‌شوندگانی با حداقل ۵ سال سابقه کار به بالا و تجربه مناسب، در بخش قابلیت تأییدی ضبط هر مصاحبه با کسب اجازه؛ همچنین برای دستیابی به اطمینان پذیری از روش سازمان دهی فرآیندهای ساخت یافته برای ثبت، نوشتن و تفسیر داده‌ها استفاده به عمل آمد.

یافته‌های پژوهش

در این مطالعه برنامه ریزی آموزشی برای شناسایی عوامل موثر بر جذب نوآوری‌ها بر دو سوال محوری از مدیران و معلمان تمرکز داشته است.

طی ۵ سال اخیر در راستای برنامه‌ریزی آموزشی نوآوری چه نوآوری‌هایی در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا طراحی یا استفاده شده است؟ و با توجه به تجربه‌ای که دارید چه نوآوری‌هایی فکر می‌کنید در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا جذب شده اند؟

در پاسخ به سؤال یک مصاحبه و در ارتباط با جذب نوآوری‌ها در مدارس ابتدایی اندیکا شرکت کننده شماره (۱) توضیح دادند که:

روز بدون کیف و کتاب، جهش کیفیت و عدالت آموزشی، ارزشیابی توصیفی، استفاده از برنامه شاد و وات ساپ در کنار هم و تشکیل گروه های کلاسی در هر دو برنامه و ارسال فیلم های آموزشی، آموزش همراه با بازی و دست ورزی، آماده کردن فیلم آموزشی (صدا یا فیلم) و تهیه محتوا در زمان مجازی، استفاده از روش های تدریس جدید و بیشتر مشارکت دادن دانش آموزان، انجام دادن کارهای عملی روی کلاس برای برخی دروس، استفاده از فیلم های آموزشی آماده با کیفیت خوب و مطالب مناسب، تشویق و ترغیب و حفظ انگیزه به دانش آموزان و همکاران خلاق، از طرح ها و نوآوری‌هایی هستند که جذب شده اند.

شرکت کننده دیگری در این ارتباط اشاره داشتند:

"... ارزیابی از دانش آموزان براساس فعالیت‌ها و تلاش های کل سال، استفاده از محیط و فضاهای طبیعی برای تدریس برخی از درس ها و یادگیری بهتر دانش آموزان، دادن فعالیت های پژوهش خارج از کلاس به دانش آموزان، ایجاد انگیزه و تقویت روحیه دانش آموزان، تشویق و ترغیب معلمان خلاق، آموزش بیشتر به دانش آموزان ضعیف در زنگ تفریح یا بعد از شیفت مدرسه (دادن تکالیف خارج از مدرسه)، استفاده از روش های تدریس به روز و متفاوت، نیز از نوآوری‌های جذب شده اند (شرکت کننده شماره ۲)".

همچنین در ادامه شرکت کننده شماره (۳) به توصیف برنامه شاد پرداختند :

"... استفاده کردن از برنامه شاد به عنوان مکمل، تماس گروهی (گفت و گوی صوتی برای روانخوانی، پرسش و پاسخ بعد از لایو، ارسال کلیپ)، استفاده از گروه شاد برای برگزاری کلاس های مجازی، فرستادن انیمیشن و قصه های فارسی برای تقویت زبان دانش آموزان، برنامه ریزی برای دانش آموزان ضعیف لازم التوجه و بیرون آمدن از این حالت، انجام دادن مرور دروس با بازی و خلاقیت در روز بدون کیف و کتاب در مدرسه، ایجاد انگیزه برای دانش آموزان ضعیف، ارتباط با خانواده ها، استفاده از روش‌های تدریس مختلف (برای دانش‌آموزان ضعیف از املای نمکی، املای بادکنکی، املای سفره‌ای استفاده می‌کنم)".

جذب این نوآوری‌ها تا چه میزان موفقیت آمیز بوده است؟

یکی از شرکت کنندگان در مصاحبه در ارتباط با جذب طرح شبکه شاد بیان نمودند که:

"... برنامه شاد طرح خوبی است اما برای ما نقطه ضعف هایی داشت معلم روستا بودم و در مدرسه ما که فاقد اینترنت و آنتن دهی بود جواب گو نبود، حتی داخل اوج کرونا هم حضوری روی کلاس رفتیم در واقع چیزی به اسم تعطیلی مدرسه نداشتیم. شاید یک هفته تا ده روز داخل اوج کرونا مدرسه را تعطیل کردیم (شرکت کننده شماره ۲)".

شرکت کننده دیگری در این ارتباط بیان داشتند که: از برنامه شاد به عنوان مکمل استفاده کردم و خیلی تأثیرگذار بود (شرکت کننده شماره ۳).

شرکت کننده شماره (۱) در ارتباط با طرح روز بدون کیف و کتاب بیان کردند که:

"... طرح روز بدون کیف جدید است و هنوز بچه ها خوب راه نیفتاده اند و فکر می کنند چون بدون کیف هست حالا پنج زنگی که داریم فقط باید مشغول بازی کردن باشند و یا تعدادی از دانش آموزان روی کلاس درس حاضر نمی شوند. فعلاً که در آموزش تأثیری نداشته بلکه باعث مختل شدن آموزش شده، شاید دلیلش این باشد که ما برای بچه ها و والدین خوب جا نینداختیم و آگاه سازی نکردیم و من معلم هم آموزش و آگاه سازی لازم برای اجرای این طرح ندیدم."

شرکت کننده دیگری در این ارتباط بیان نمودند که:

"... طرح بدون کیف برای روحیه بچه ها خوب بود بچه ها با شور و اشتیاق می آیند و علاقه بیشتری به این روز در مدرسه دارند و در کنار این طرح چیزهای زیادی می توانیم به بچه ها یاد بدهیم (شرکت کننده شماره ۴)."

شرکت کننده شماره (۱) در ارتباط با طرح جهش کیفیت و عدالت آموزشی بیان کردند که:

"... دستورالعمل طرح جهش کیفیت و عدالت آموزشی به مدرسه آمده، مدیر جلسه توجیهی گذاشته که این طرح را به این روش اجرا کنید ولی شرایط اجرای طرح جهش خوب و استاندارد نیست. در واقع برنامه جهش کیفیت و عدالت آموزشی خیلی خوب است، ولی باید شرایط اجرایش هم مناسب تر باشد برای دانش آموزانی که به آموزش بیشتر نیاز دارند."

همچنین در ادامه یکی از مدیران مدارس ابتدایی بیان داشتند که:

"... طرح جهش کیفیت و عدالت آموزشی تا حدودی اجرا می شود مثلاً سعی می کنم که زنگ تفریح بیشتر برای دانش آموز که ضعیف است وقت بگذارم یا شیفت بعد از مدرسه، تکالیف هایی خارج از مدرسه در حد توانایی به آن می دهم. اما به صورت کامل انجام نمی شود به دلیل چند پایه بودن و نداشتن وقت کافی نمی رسیم این طرح را کامل انجام بدهیم."

شرکت کننده شماره (۳) در ارتباط با طرح ارزشیابی توصیفی بیان کردند که:

"... طرحی موفق و تأثیرگذار در آموزش و مدارس است و هدف از این طرح این است که ما دانش آموز را با خودش مقایسه کنیم نه با بقیه دانش آموزان، در واقع این طرح باعث کاهش استرس در دانش آموزان می شود."

شرکت کننده دیگری در ارتباط با برنامه درسی بوم بیان نمودند که:

"... برنامه درسی بوم داخل مدرسه و کلاس من اجرا نشده و دلیل اجرا نشدن این است که دستورالعملی از مدیر داده نشده است که به ما گفته باشند این طرح را اجرا کنیم برنامه بوم اگر اجرا شود خیلی خوب است بچه ها مهارت هایی را در مدرسه یاد می گیرند که در زندگی برای آن ها مفید است (شرکت کننده شماره ۱)."

مآخذ این نوآوری‌های جذب شده، در سطح وزارت، اداره کل استان خوزستان، اداره آموزش و پرورش شهرستان اندیکا و یا در سطح مدرسه بوده است؟

در پاسخ به این سوال تمام افراد شرکت کننده بیان کردند که:

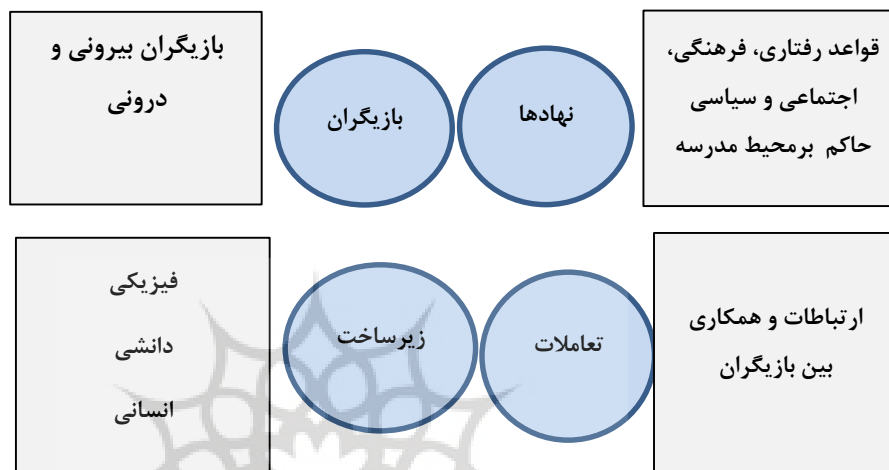
"... بیشتر این طرح‌ها و نوآوری‌ها به صورت دستورالعمل‌هایی هستند که از وزارت آموزش و پرورش می‌آیند و به اداره کل استان خوزستان ابلاغ می‌شوند و از آن جا به اداره آموزش و پرورش منطقه و بعد از آن به مدرسه ابلاغ می‌شوند. در واقع این طرح‌ها از بالا می‌آیند و در سطح اجرا قرار می‌گیرند."

جدول ۱: نوآوری‌های جذب شده در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا

نوآوری‌های اصلی	طرح‌ها و ایده‌های اجرا شده در مدارس اندیکا
استفاده از نوآوری‌های معرفی شده از ستاد آموزش و پرورش	روز بدون کیف و کتاب، جهش کیفیت و عدالت آموزشی، ارزشیابی توصیفی، "... ارزیابی از دانش‌آموزان براساس فعالیت‌ها و تلاش‌های کل سال،
استفاده از فناوری‌های موجود	استفاده از برنامه شاد و وات ساپ در کنار هم و تشکیل گروه‌های کلاسی در هر دو برنامه و ارسال فیلم‌های آموزشی، آماده کردن فیلم آموزشی (صدا یا فیلم) و تهیه محتوا در زمان مجازی، استفاده از فیلم‌های آموزشی آماده با کیفیت خوب و مطالب مناسب، فرستادن انیمیشن و قصه‌های فارسی برای تقویت زبان دانش‌آموزان،
اشاعه روش‌های تدریس و یادگیری نوین	استفاده از روش‌های تدریس جدید و بیشتر مشارکت دادن دانش‌آموزان، انجام دادن کارهای عملی روی کلاس برای برخی دروس، آموزش همراه با بازی و دست‌ورزی، دادن فعالیت‌های پژوهش خارج از کلاس به دانش‌آموزان ترغیب معلمان خلاق، آموزش بیشتر به دانش‌آموزان ضعیف در زنگ تفریح یا بعد از شیفت مدرسه (دادن تکالیف خارج از مدرسه)، برنامه‌ریزی برای دانش‌آموزان ضعیف لازم‌التوجه و بیرون آمدن از این حالت، انجام دادن مرور دروس با بازی و خلاقیت در روز بدون کیف و کتاب در مدرسه، ایجاد انگیزه برای دانش‌آموزان ضعیف، ارتباط با خانواده‌ها، استفاده از روش‌های تدریس مختلف (برای دانش‌آموزان ضعیف از املای نمکی، املای بادکنکی، املای سفره ای استفاده می‌کنم)."
نوآوری‌های مرتبط با تعامل با والدین و جامعه محلی شامل	استفاده از محیط و فضاهای طبیعی برای تدریس برخی از درس‌ها و یادگیری بهتر دانش‌آموزان، تشویق و ترغیب و حفظ انگیزه به دانش‌آموزان و همکاران خلاق، برنامه درسی بوم داخل مدرسه و کلاس

سوال دوم: مهم ترین چالش های تأثیر گذار بر جذب نوآوری در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا کدامند؟

در این قسمت بر اساس تحلیل مضمون مصاحبه ها و کد گذاری آنها شکل زیر طراحی گردید:

شکل ۱: چالش های تأثیر گذار بر جذب نوآوری در مدارس ابتدایی

نقش و تعامل بازیگران درونی و بیرونی مدرسه در برنامه ریزی آموزشی برای جذب نوآوری ها در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا را چگونه توصیف می کنید؟ منظور از بازیگران درونی (مدیران، معلمان، دانش آموزان، اولیاء) و بازیگران بیرونی (بخش ستادی آموزش و پرورش، بافتار محیطی و محلی، صنایع محلی، سازمانهای قانونی، مالی و بیمه ای، مراکز دانشی و آموزشی عالی و خصوصی) می باشد.

در ارتباط با عامل "نقش و تعامل بازیگران درونی و بیرونی" به ترتیب پنج مضمون اصلی "تعامل اثربخش مدیر مدرسه، معاونان، معلمان، دانش آموزان و اولیاء"، "فرهنگ و فضای مدرسه"، "رهبری و چشم انداز"، "مشارکت و حمایت جامعه"، "روندهای جهانی و رقابت" استخراج شد. مضمون "تعامل اثربخش مدیر مدرسه، معاونان، معلمان، دانش آموزان و اولیاء" در هفت مضمون فرعی "توجیه سازی معاونان و کادر اجرایی جهت بازدیدهای اصولی از کلاس درس"، "ارتباط مستمر مدیر با نماینده معلمان"، "جلسات مستمر مدیر با معاونان و معلمان"، "وجود شبکه های یادگیری حرفه ای برای معلمان و مدیران"، "بهره گیری از ظرفیت اولیاء در اجرا نمودن طرح های چون بوم، یک روز بدون کیف و کتاب"، "برگزاری جلسات دیدار اولیاء و معلمان به صورت اثربخش"، "مشارکت و حمایت دانش آموز" طبقه بندی شد. مضمون "مشارکت و حمایت دانش آموز" نیز به دو مضامین فرعی "عدم وجود دستورالعمل برای سبک های یادگیری متنوع"، "حمایت ناکافی از دانش آموزان خلاق و نوآور" طبقه بندی شد. مضمون "فرهنگ و فضای مدرسه"، به هفت مضمون "برنامه درسی انعطاف ناپذیر"، "فشار ناشی از

آزمون‌ها"، "ترس از ریسک‌پذیری و رویکرد تنبیهی به اشتباهات"، "عدم اعتماد و ارتباط باز بین ذی‌نفعان"، مقاومت در برابر تغییر معلمان و مدیران به دلیل حجم کاری یا عدم انگیزه"، "لزوم قدردانی و پاداش برای شیوه‌های نوآورانه"، "اصلاح تصورات از نوآوری و ترس از شکست" طبقه بندی شد. مضمون "چشم‌انداز و رهبری" به سه مضمون "ضرورت حمایت مداوم رهبری مدرسه از نوآوری"، "عدم وجود چشم‌انداز و اهداف روشن برای تحول مدرسه"، "زمان و منابع ناکافی اختصاص یافته به تلاش‌های نوآورانه" طبقه بندی شد. مضمون "مشارکت و حمایت جامعه" به سه مضمون "مشارکت محدود جامعه در آموزش و نوآوری"، "عدم درک و حمایت از رویکردهای نوآورانه"، "دشواری در همسو کردن نیازهای جامعه با مدرسه" طبقه بندی شد. مضمون "روندهای جهانی و رقابت" به سه مضمون فرعی "تغییر سریع چشم‌انداز فناوری"، "فشار برای همگام شدن با سایر مدارس و سیستم‌های آموزشی"، "عدم آگاهی از بهترین شیوه‌ها در جذب نوآوری" طبقه بندی شد.

برای برنامه ریزی نوآوری آموزشی چه قواعد فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، بر رفتار مردم و سازمان آموزش و پرورش و مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا در حوزه جذب نوآوری مدارس حاکم است؟ آنها را چگونه توصیف می کنید؟ در ارتباط با عامل "نهادهای" به ترتیب دو مضمون اصلی "هنجارهای اجتماعی و فرهنگی" و "سیستم آموزشی متمرکز" استخراج شد. مضمون "هنجارهای اجتماعی و فرهنگی"، در سه مضمون فرعی "تصور موجود از آموزش و پرورش سنتی در محیط محلی"، "تصویر منفی رسانه‌های محلی از نوآوری در مدارس"، "عدم وجود الگو برای معلمان نوآور" طبقه بندی شد. مضمون "سیستم آموزشی متمرکز"، به سه مضمون فرعی "محدودیت در استقلال و تصمیم‌گیری"، "مقاومت و ایستایی"، "جذب و حفظ استعدادها" طبقه بندی شد. مضمون "محدودیت در استقلال و تصمیم‌گیری" به سه مضمون فرعی دیگر "بخشنامه‌های دستوری"، "محدودیت سرمایه‌گذاری در پروژه‌های نوآورانه به دلیل تخصیص بودجه به صورت متمرکز"، "فشار پاسخگویی" طبقه بندی شد. مضمون "فشار پاسخگویی" به دو مضمون فرعی دیگر "مقررات سخت‌گیرانه و الزام گزارش دهی"، "انحراف تمرکز از کاوش و اجرای رویکردهای نوآورانه" طبقه بندی شد. مضمون "مقاومت و ایستایی" به سه مضمون فرعی دیگر "ترس از شکست و عواقب آن"، "ذهنیت‌های سنتی و مقاوم در برابر تغییر"، "دسترسی محدود به اطلاعات و فرصت‌های توسعه حرفه‌ای" طبقه بندی شد. مضمون "جذب و حفظ استعدادها" نوآور" به سه مضمون فرعی "مشوق‌ها"، "ساختار"، "فرصت‌های محدود توسعه حرفه‌ای" طبقه بندی شد. از مضمون "مشوق‌ها"، مضمون فرعی "فقدان مکانیسم‌های مؤثر برای پاداش دادن به معلمان و رهبران پیش‌تاز در نوآوری"، و مضمون "ساختار"، مضمون فرعی "اصرار بر استخدام نیروهای پایبند هنجارهای موجود و نادیده گرفته شدن افراد دارای تخصص نوآورانه یا روحیه کارآفرینی" و از مضمون "فرصت‌های محدود توسعه حرفه‌ای"، مضمون فرعی "کمبود حمایت و آموزش هدفمند متمرکز بر جذب و اجرای شیوه‌های نوآورانه" استخراج شد.

در راستای برنامه‌ریزی آموزشی زیرساخت‌های فناورانه و دانشی (یاددهی - یادگیری، محتوا، ظرفیت جذب علمی،... و زیرساخت (منابع و امکانات فیزیکی و انسانی در حوزه جذب نوآوری در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا را چگونه ارزیابی می کنید؟

در پاسخ به سؤال‌های مرتبط با عامل "زیرساخت" به ترتیب سه مضمون اصلی "زیرساخت فناوری"، "زیرساخت فیزیکی"، "منابع و زیرساخت مالی" استخراج شد. مضمون "زیرساخت فناوری" به سه مضمون فرعی "فناوری

قدیمی و دسترسی محدود به سخت افزار و نرم افزار در شهرستان اندیکا"، "پهنای باند ناکافی و اتصال ناپایدار به اینترنت"، "فرصت های محدود توسعه حرفه ای" طبقه بندی شد. مضمون "زیرساخت فیزیکی" در سه مضمون فرعی "فضای محدود کلاس و طراحی غیراستاندارد"، "منابع و مواد آموزشی ناکافی" و "عدم وجود مکان های تعیین شده از سوی بخش ستادی آموزش و پرورش برای فعالیت های نوآورانه" طبقه بندی شد. مضمون "منابع و زیرساخت مالی" به سه مضمون فرعی "بودجه ناکافی برای پروژه ها و تجهیزات نوآورانه"، "تخصیص ناکارآمد و ناعادلانه منابع و محدودیت های بودجه"، "عدم مشارکت در تأمین بودجه از بخش خصوصی یا جامعه" طبقه بندی شد.

جدول ۲: استخراج و کد گذاری و تحلیل مضمون های چالش های تاثیر گذار بر جذب نوآوری در مدارس اندیکا

مؤلفه ها	مضمون های اصلی	مضمون های فرعی
نهاده ها	قواعد رفتاری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی حاکم برمحیط مدرسه	مضمون "هنجارهای اجتماعی و فرهنگی"، در سه مضمون فرعی "تصور موجود از آموزش و پرورش سنتی در محیط محلی"، "تصویر منفی رسانه های محلی از نوآوری در مدارس"، "عدم وجود الگو برای معلمان نوآور"
		مضمون "سیستم آموزشی متمرکز"، به سه مضمون فرعی "محدودیت در استقلال و تصمیم گیری"، "مقاومت و ایستایی"، "جذب و حفظ استعداد های نوآور"
		مضمون "محدودیت در استقلال و تصمیم گیری" به سه مضمون فرعی دیگر "بخشنامه های دستوری"، "محدودیت سرمایه گذاری در پروژه های نوآورانه به دلیل تخصیص بودجه به صورت متمرکز"، "فشار پاسخگویی"
		مضمون "فشار پاسخگویی" به دو مضمون فرعی دیگر "مقررات سخت گیرانه و الزام گزارش دهی"، "انحراف تمرکز از کاوش و اجرای رویکردهای نوآورانه"
		مضمون "مقاومت و ایستایی" به سه مضمون فرعی دیگر "ترس از شکست و عواقب آن"، "ذهنیت های سنتی و مقاوم در برابر تغییر"، "دسترسی محدود به اطلاعات و فرصت های توسعه حرفه ای"
		مضمون "جذب و حفظ استعداد های نوآور" به سه مضمون فرعی "مشوق ها"، "ساختار"، "فرصت های محدود توسعه حرفه ای"
		مضمون "مشوق ها"، مضمون فرعی "فقدان مکانیسم های مؤثر برای پاداش دادن به معلمان و رهبران پیشتاز در نوآوری"، مضمون "ساختار"، مضمون فرعی "اصرار بر استخدام نیروهای پایبند هنجارهای موجود و نادیده گرفته شدن افراد دارای تخصص نوآورانه یا روحیه کارآفرینی"

از مضمون "فرصت‌های محدود توسعه حرفه ای"، مضمون
فرعی "کمبود حمایت و آموزش هدفمند متمرکز بر جذب و اجرای
شیوه‌های نوآورانه" استخراج شد.

بازیگران	بازیگران بیرونی و درونی	مدیران مدارس معلمان والدین بازرسان آموزش و پرورش
زیرساخت	فیزیکی دانشی انسانی	مضمون "زیرساخت فناوری" به سه مضمون فرعی "فناوری قدیمی و دسترسی محدود به سخت‌افزار و نرم‌افزار در شهرستان اندیکا"، "پهنای باند ناکافی و اتصال ناپایدار به اینترنت"، "فرصت‌های محدود توسعه حرفه‌ای" مضمون "زیرساخت فیزیکی" در سه مضمون فرعی "فضای محدود کلاس و طراحی غیراستاندارد"، "منابع و مواد آموزشی ناکافی" و "عدم وجود مکان‌های تعیین شده از سوی بخش ستادی آموزش و پرورش برای فعالیت‌های نوآورانه" مضمون "منابع و زیرساخت مالی" به سه مضمون فرعی "بودجه ناکافی برای پروژه‌ها و تجهیزات نوآورانه"، "تخصیص ناکارآمد و ناعادلانه منابع و محدودیت‌های بودجه"، "عدم مشارکت در تأمین بودجه از بخش خصوصی یا جامعه" طبقه بندی شد.
تعاملات	ارتباطات و همکاری بین بازیگران:	مضمون عامل اثربخش مدیر مدرسه، معاونان، معلمان، دانش‌آموزان و اولیاء "در هفت مضمون فرعی "توجیه سازی معاونان و کادر اجرایی جهت بازدیدهای اصولی از کلاس درس"، "ارتباط مستمر مدیر با نماینده معلمان"، "جلسات مستمر مدیر با معاونان و معلمان"، "وجود شبکه‌های یادگیری حرفه‌ای برای معلمان و مدیران"، "بهره‌گیری از ظرفیت اولیاء در اجرا نمودن طرح‌هایی چون بوم، یک روز بدون کیف و کتاب"، "برگزاری جلسات دیدار اولیاء و معلمان به صورت اثربخش"، "مشارکت و حمایت دانش‌آموز" مضمون "مشارکت و حمایت دانش‌آموز" نیز به دو مضامین فرعی "عدم وجود دستورالعمل برای سبک‌های یادگیری متنوع"، "حمایت ناکافی از دانش‌آموزان خلاق و نوآور" مضمون "فرهنگ و فضای مدرسه"، به هفت مضمون "برنامه‌درسی انعطاف‌ناپذیر"، "فشار ناشی از آزمون‌ها"، "ترس از ریسک‌پذیری و رویکرد تنبیهی به اشتباهات"، "عدم اعتماد و ارتباط باز بین ذی‌نفعان"، مقاومت در برابر تغییر معلمان و مدیران به

دلیل حجم کاری یا عدم انگیزه"، "لزوم قدردانی و پاداش برای شیوه‌های نوآورانه"، "اصلاح تصورات از نوآوری و ترس از شکست" مضمون "چشم‌انداز و رهبری" به سه مضمون "ضرورت حمایت مداوم رهبری مدرسه از نوآوری"، "عدم وجود چشم‌انداز و اهداف روشن برای تحول مدرسه"، "زمان و منابع ناکافی اختصاص یافته به تلاش‌های نوآورانه" مضمون "مشارکت و حمایت جامعه" به سه مضمون "مشارکت محدود جامعه در آموزش و نوآوری"، "عدم درک و حمایت از رویکردهای نوآورانه"، "دشواری در همسو کردن نیازهای جامعه با مدرسه" مضمون "روندهای جهانی و رقابت" به سه مضمون فرعی "تغییر سریع چشم‌انداز فناوری"، "فشار برای همگام شدن با سایر مدارس و سیستم‌های آموزشی"، "عدم آگاهی از بهترین شیوه‌ها در جذب نوآوری"

سوال سوم: برای ارتقای نوآوری با توجه به مسائل و عوامل درون مدرسه‌ای و بیرون مدرسه‌ای چه راهکارهایی در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا قابل بررسی است؟
جمع بندی نظرات مدیران و معلمان نشان داد دو راهکار اصلی اولویت دارند.

راهکار اول ارتقاء انگیزه معلمان از طریق ارتباط مستمر خانه و مدرسه و نظارت و حمایت صحیح اولیاء از معلم (با استفاده از ارتباط مستمر و تعاملی با اولیاء) براساس نقطه ضعف عدم اعتماد و ارتباط باز بین ذی‌نفعان (مدیر، معلم، دانش آموز، اولیاء) و فرصت برگزاری جلسات دیدار اولیاء و معلمان به صورت اثربخش انتخاب شد. به این دلیل که ارتباط مستمر خانه و مدرسه، نظارت و حمایت صحیح اولیاء از معلم از راه‌هایی است که انگیزه‌های معلمی را بالا می‌برد. بالا بودن انگیزه‌های معلم، دانش‌آموزان فاقد انگیزه‌های کافی برای پیشرفت را به مدرسه دلگرم می‌کند و بهتر می‌تواند مشکلات آن‌ها را رسیدگی و مدیریت کند.

راهکار دوم تفویض اختیار به سطح پایین بر اساس نقطه ضعف برنامه‌ی درسی انعطاف ناپذیر انتخاب شد. به این دلیل که تفویض اختیار به زیر دستان باعث انعطاف پذیری در سازمان می‌شود و افراد به راحتی تصمیم می‌گیرند و توانمندی‌های خود را ارتقاء می‌دهند و افراد از تخصص و تجربه خود استفاده می‌کنند و همکاری دسته‌جمعی را تقویت می‌کند و باعث بهبود شرایط سازمان می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

نتایج مرتبط با سوال نخست پژوهش نشان داد که عمده نوآوری‌های بیان شده عبارت بودند از:

نوآوری‌ها مرتبط با یاددهی و یادگیری شامل: روز بدون کیف و کتاب، ارزشیابی توصیفی، استفاده از برنامه شاد و واتس‌آپ در کنار هم و تشکیل گروه‌های کلاسی در هر دو برنامه و ارسال فیلم‌های آموزشی، آموزش همراه با بازی و دست‌ورزی، آماده کردن فیلم آموزشی (صدا یا فیلم) و تهیه محتوا در زمان مجازی، استفاده از

روش‌های تدریس جدید و بیشتر مشارکت دادن دانش آموزان، انجام دادن کارهای عملی روی کلاس برای برخی دروس،

نواوری‌های مرتبط با تعامل با والدین و جامعه محلی شامل : استفاده از امکانات و محیط و فضاهای طبیعی بیرون مدرسه برای تدریس برخی از درس ها و یادگیری بهتر دانش آموزان، دادن فعالیت‌های پژوهش خارج از کلاس به دانش آموزان، ارتباط با خانواده ها،

نواوری‌های مرتبط با معلمان مانند : تشویق و ترغیب معلمان خلاق، معرفی و ترغیب معلمان به استفاده از روش های تدریس به روز و متفاوت

نواوری‌های معطوف به دانش آموزان مشتمل بر : ایجاد انگیزه و تقویت روحیه دانش آموزان، تشویق و ترغیب معلمان خلاق، آموزش بیشتر به دانش آموزان ضعیف در زنگ تفریح یا بعد از شیفت مدرسه (دادن تکالیف خارج از مدرسه)،

در این پژوه آشکار گردید عمده نواوری‌های مدارس اندیکا برگرفته شده از بخشنامه‌ها و دستورات مدیران سطوح شهرستان، استان و ملی بوده است. از این رو در مقایسه با تحقیقات گذشته (Mantegi, 2002; Barghi, Parvari, Hashemi and Moulaenezad, 2005 ; and Ruhi, 2024) نتایج این پژوهش نشان داد که نواوری‌های درون مدرسه‌ای و آغاز گر نقش کمرنگی در مدارس شهرستان اندیکا دارند. بافتار مدیریتی و اداری مدارس به سمت بهره‌گیری از نواوری‌های رسمی از سطوح بالاتر مدارس بوده است.

یافته‌های بدست آمده از سوالات اول و دوم یعنی نقش و تعاملات چند جانبه بازیگران درونی مدرسه (مدیران، معلمان، دانش آموزان، اولیاء) و بیرونی مدرسه (بخش ستادی آموزش و پرورش، مراکز دانشی و آموزشی عالی و خصوصی) بر جذب نواوری در مدارس ابتدایی داشته‌اند؟ آشکار ساخت که در ارتباط با عامل "نقش و تعامل بازیگران درونی و بیرونی" به ترتیب پنج مضمون اصلی "تعامل اثربخش مدیر مدرسه، معاونان، معلمان، دانش آموزان و اولیاء"، "فرهنگ و فضای مدرسه"، "رهبری و چشم انداز"، "مشارکت و حمایت جامعه"، "روندهای جهانی و رقابت" استخراج شد. نتایج این پژوهش در مطالعات گذشته (Mantegi, 2002; Serdyukov, 2017; Hashemi and Moulaenezad, 2005 ; Barghi, Parvari, and Ruhi, 2024) پژوهش‌هایی همچون، Miller et al, 2002، Findıkoğlu, et al, 2019، (۲۰۱۹) و Tourany (2002) بر فرصت ها و تهدیدهای استخراج شده این پژوهش تاکید داشته‌اند.

نتایج سوال سوم روشن ساخته که قواعد فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، بر رفتار مردم و سازمان آموزش و پرورش و مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا در حوزه جذب نواوری مدارس به خوبی عمل نکرده است. در این زمینه دو مضمون اصلی "هنجارهای اجتماعی و فرهنگی (مشتمل بر سه مضمون فرعی "تصور موجود از آموزش و پرورش سنتی در محیط محلی"، "تصویر منفی رسانه‌های محلی از نواوری در مدارس"، "عدم وجود الگو برای معلمان نوآور") و "سیستم آموزشی متمرکز" (سه مضمون فرعی "محدودیت در استقلال و تصمیم گیری"، "مقاومت و ایستایی"، "جذب و حفظ استعدادهای نوآور") بدست آمده است. در مطالعات گذشته نیز شواهدی از تاثیر این

عوامل بر جذب نوآوری بدست آمده است (Hashemi and Moulaenezad, 2005 ; Parvari, and Ruhi, 2024) ; (2002) Tourany و (۲۰۱۹) Findikoğlu, et al, 2019 .

سوال پنجم یعنی وضعیت زیرساخت‌های مدارس که نظام دهنده روابط بین بازیگران داخلی و بیرونی و بهره‌گیری از ظرفیت نهادهای اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی محلی حکایت از آن دارد که این زیرساختها به دلیل نارسایی و کمبودهای موجود نقش مهمی در جذب نوآوری در مدارس ابتدایی نداشته‌اند. این یافته‌ها با بررسی سه مضمون اصلی "زیرساخت فناوری"، "زیرساخت فیزیکی"، "منابع و زیرساخت مالی" مشخص ساخت که کمبودهای قابل توجهی در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا وجود دارد.

یافته‌های مرتبط با سوال ششم پژوهش بیانگر آن بود که دو راهکار اصلی یعنی: ارتقاء انگیزه معلمان از طریق ارتباط مستمر خانه و مدرسه و نظارت و حمایت صحیح اولیاء از معلم (با استفاده از ارتباط مستمر و تعاملی با اولیاء) و تفویض اختیار به سطح مدارس. نتایج این سوال با تحقیقات گذشته مانند (Da'as, Schechter, & Mantegi 2002 و Qadach, 2019) همخوانی دارد و در مطالعات گذشته بر راهکارهای مانند تمرکز بر معلمان و مدیریت مدرسه محوری تاکید داشته‌اند.

در واقع یافته‌های حاصل از تجربه‌های زیسته ناشی از مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر شامل سه مؤلفه‌ی نقش و تعامل بازیگران درونی (مدیران، معلمان، دانش‌آموزان، اولیاء) و بیرونی (بخش ستادی آموزش و پرورش، بافتار محیطی و محلی، صنایع محلی، سازمان‌های قانونی، مالی و بیمه‌ای، مراکز دانش و آموزشی عالی و خصوصی)، نهادها و زیرساخت‌ها بود که مؤلفه اول شامل تعامل اثربخش مدیر، معاونان، دانش‌آموزان و اولیاء، فرهنگ و فضای مدرسه، رهبریت چشم‌انداز، مشارکت و حمایت جامعه، روندهای جهانی و رقابت و مؤلفه دوم شامل هنجارهای اجتماعی و فرهنگی، سیستم آموزشی متمرکز، ظرفیت جذب و حفظ استعدادهای نوآور و مؤلفه سوم شامل زیرساخت فناوری، فیزیکی و منابع و زیرساخت مالی هستند.

همانطور که در تحقیقات گذشته مشخص شد برنامه ریزی آموزشی نوآوری با موانع متعددی در مدارس روبروست. مهمترین موانع شناسایی شده عبارتند از: موانع نوآوری ابعادی فردی، ساختاری، اقتصادی و فناورانه بوده‌اند. در این تحقیق نیز این موانع تایید گردید. دستاوردهای این پژوهش نشان داد در مدارس شهرستان اندیکا موانع نوآوری ابعادی فردی، ساختاری، اقتصادی و فناورانه دارند. نتایج بدست آمده از این مطالعه نشان می‌دهد جذب نوآوری در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا نیازمند بازنگری در برنامه‌ریزی آموزشی این منطقه با هدف کاهش چالش‌ها و موانعی است که در این پژوهش مشخص شده است.

به طور کاربردی پیشنهادات زیر برای افزایش جذب نوآوری در مدارس ابتدایی شهرستان اندیکا ارائه می‌گردد:

افزایش اثربخشی بازیگران درونی مدرسه (مدیران، معلمان، دانش‌آموزان، اولیاء) و بیرونی مدرسه (بخش ستادی آموزش و پرورش، مراکز دانشی و آموزشی عالی و خصوصی) در زمینه‌هایی مشتمل بر: "توجیه سازی معاونان و کادر اجرایی جهت بازدیدهای اصولی از کلاس درس"، "ارتباط مستمر مدیر با نماینده معلمان"، "جلسات مستمر مدیر با معاونان و معلمان"، "وجود شبکه‌های یادگیری حرفه‌ای برای معلمان و مدیران"، "بهره‌گیری از ظرفیت

اولیاء در اجرا نمودن طرح‌هایی چون بوم، یک روز بدون کیف و کتاب"، "برگزاری جلسات دیدار اولیاء و معلمان به صورت اثربخش"، "مشارکت و حمایت دانش‌آموز"

توسعه برنامه‌هایی برای افزایش "مشارکت و حمایت دانش‌آموز" از طریق "آماده سازی دستورالعمل برای سبک‌های یادگیری متنوع"، "حمایت کافی از دانش‌آموزان خلاق و نوآور"

تلاش برای ایجاد مدرسی با "فرهنگ و فضای مدرسه"

توسعه و ارتقای دانش و اطلاعات مدیران ستادی و اجرایی مدارس در زمینه "چشم‌انداز و رهبری"

ارتباط بیشتر با والدین مدارس و جامعه محلی برای افزایش احساس مسئولیت اجتماعی در مدارس

نهادها که شامل قواعد رفتاری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی حاکم بر رفتار مردم و سازمان آموزش و پرورش و مدارس محلی حاکم چه تاثیری بر جذب نوآوری در مدارس ابتدایی داشته اند؟

تعاملات بین بازیگران داخلی و بیرونی مدارس چه تاثیری بر جذب نوآوری در مدارس ابتدایی داشته اند؟

توسعه زیر ساخت های فناوری و فیزیکی در مدارس شهرستان اندیکا

آیا زیرساخت‌های مدارس که نظام دهنده روابط بین بازیگران داخلی و بیرونی و بهره گیری از ظرفیت نهادهای اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی محلی است در جذب نوآوری تاثیر داشته است؟.

و در خاتمه مدیران مدارس ابتدایی باید در پاسخ‌گویی به نیازهای روز افزون محیطی، دانش آموزان و والدین و جامعه از حساسیت لازم برخوردار باشند، به این منظور برای توسعه برنامه ریزی آموزشی نوآورانه در شهرستان اندیکا نیاز است برنامه درسی، تعامل و مشارکت متعهدانه ذینفعان درونی مدرسه، ارتباط با والدین و جامعه محلی بازنگری شوند.

References

- Abdolvahabi, M., Mehralizadeh, Y., and Parsa, A., (2012). Feasibility study of establishing smart schools in girls' high schools in Ahvaz city. Educational Innovations, 11(3), 81-112. [in Persian].
- Afkhami, M. A., Rajabpour, E., Alimohammadi, M.A. (2020). Impact of Organizational Justice and Organizational Trust on Innovation of Educational Managers, Educational and Scholastic Studies, 10(2), 155-179. [in Persian].
- Aghazadeh, A. (2006). Comparative Education, 14th edition. Tehran: Samt Publications. [in Persian].
- Aslany, F., and Rajabi, F. (2020). Advancing Innovation through Employee Engagement: Multiple Leadership in Employee-Centered Innovation Practices of Shahinshahr Education Staff, www.jonapte.ir, Volume 4, Issue 38, Mordad 1400, Pages 181 – 170. [in Persian].
- Barghi, I., Parvari, A., and Ruhi, M. (2024). Implications of Teaching in the Digital Age: An Analysis of Essential Competencies for Integrating Information and Communication Technologies with the

- instructional program in a Virtual Learning Environment, *Journal of Educational Planning Studies*, 13(25), 237-255. [doi: 10.22080/eps.2025.28052.2289](https://doi.org/10.22080/eps.2025.28052.2289). [in Persian].
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *ECTJ*, 30(4), 233-252.
- Da'as, R., Schechter, C., & Qadach, M. (2019). From principal cognitive complexity to teacher intent to leave: Exploring the mediating role of school absorptive capacity and teacher commitment. *Journal of Educational Administration*, 58(2), 22-245. [DOI 10.1108/JEA-07-2019-0117](https://doi.org/10.1108/JEA-07-2019-0117)
- Findikoğlu, F. & İlhan, D. (2016). Realization of a Desired Future: Innovation in Education. *Universal Journal of Educational Research*, 4(11): 2574-2580, [DOI: 10.13189/ujer.2016.041110](https://doi.org/10.13189/ujer.2016.041110)
- Hashemi, S., and Moulaenezad, A. (2005). Content analysis of selected and innovative projects of the first conference on educational innovations. *Educational Innovations*, 9(36), 126-149. SID. <https://sid.ir/paper/75507/fa>. [in Persian].
- Hassani, M. (2006). A model for the diffusion of innovation in the Iranian education system. *Educational Innovation Quarterly*, 5(15), 176-151. [in Persian].
- Hosseinikhah, A. (2010). Investigating the theory of diffusion of innovation in the field of education. *Educational Innovation Quarterly*, 26(7), 178-151. [in Persian].
- Jabra'ilzadefard, Z. (2015). Investigating the role of teachers' knowledge sharing in educational innovation in elementary schools in Tehran. Master's thesis. Kharazmi University. [in Persian].
- Jalalizadeh, S. (2007). Identifying and ranking obstacles to teachers' educational innovation based on the fuzzy VICOR approach. Master's thesis. Islamic Azad University. [in Persian].
- Jippes, E., Marjolein C., Paul L.P. Brand, Derk J.K., Pols, van Engelen J.M.L. (2009). innovations in health care practice: Training versus social networks, <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2009.12.035>.
- Mantegi, M. (2006). Examining the challenges facing educational innovations. *Quarterly Journal of Educational Innovations*, 5 (15), 11-45. [in Persian].
- Mantegi, M. (2002). A study of educational innovations in Iranian schools, *Educational Innovation*, Vol: 4(12), 35-57, SID. <https://sid.ir/paper/75482/fa>. [in Persian].
- Melvil, L. F. (2011). Thinking styles and of Thinking : Im plication for education and innovation. *Journal of psychology*. 136.254-263.
- Pourjamshidy, M., and Mozafary, O. (2024). Use of Artificial Intelligence Technologies in STEM Educational Programs, *Journal of Educational Planning Studies*, 13(26), 34-56. [doi: 10.22080/eps.2025.28359.2303](https://doi.org/10.22080/eps.2025.28359.2303). [in Persian].
- Sasaki, M. (2018). Application of diffusion of innovation theory to educational accountability: the case of EFL education in Japan. *Language Testing in Asia*, 8(1), 1-16, [DOI 10.1186/s40468-017-0052-1](https://doi.org/10.1186/s40468-017-0052-1). [in Persian].
- Serdyukov, P. (2017). Innovation in education: what works, what doesn't, and what to do about it?. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 10 (1), 4-33, [DOI 10.1108/JRIT-10-2016-0007](https://doi.org/10.1108/JRIT-10-2016-0007).
- Shahossini, S., and Ghirandish, A. (2024). Compilation and Validation of the Design Principles of Educational Spaces for the Elementary School, *Journal of Educational Planning Studies*, 13(25), 28-45. [doi: 10.22080/eps.2024.27594.2272](https://doi.org/10.22080/eps.2024.27594.2272). [in Persian].
- Shaker A. Z. and Gerard, G. (2002). Absorptive capacity: A review, reconceptualization, and extension. *the Academy of Management Review* Vol. 27, No. 2 (Apr., 2002), pp. 185-203 (19 pages). [in Persian].
- Spelling, M & Justesen, T. R. (2008). Education and indusion in the united states : An overview, U. S department of education, Office of special education and rehabilitative service, Washington.

- Stonehill, R. Et al (2009). Enhancing school reform through expanded learning. Learning point associates, naerville. <https://icareby.org/sites/www.icareby.org/files/EnhancingSchoolReform.pdf>.
- Tari, F. , Javadipour, M. , Hakimzadeh, R. and Dehghani, M. (2024). Identifying the Dimensions, Indicators, and Markers of the Desirable Teaching and Learning Process for the Elementary School in the E-learning Environment with a Meta-synthesis Approach. Journal of Management and Planning In Educational System, 17(2), 65-94. [doi: 10.48308/mpes.2024.236500.148](https://doi.org/10.48308/mpes.2024.236500.148). [in Persian].
- Tsai, W. (2001). Knowledge Transfer in Intraorganizational Networks: Effects of Network Position and Absorptive Capacity on Business Unit Innovation and Performance. The Academy of Management Journal, 996-100. [in Persian].
- Turany, H.,Aghaei, A.,and Motegi, M. (2012). Global Experiences in the Field of Educational Innovations from the Perspective of Methods of Producing, Accepting and Implementing Innovations in Iranian Public Education. Quarterly Journal of Educational Innovations, 11(43), 41-7. [in Persian].
- Turany, H.,Aghaei, A.,and Mollajnejad, A. (2017). Obstacles to Supporting Innovations and Providing a Suitable Model for Establishing an Innovation System in Education. Quarterly Journal of Educational Innovations. 16(63): 47-74. [in Persian].
- Wolcott, H. E. (1977). Teachers versus technocrats: An educational innovation in anthropological perspective. Center for educational policy and management. [Www. H s innovation . Com](http://www.hsinnovation.com).

